

РЕЦЕНЗИЯ

ЗА ДИСИРТАЦИОННИЯ ТРУД НА ДОЦ.Д-Р АННА МАНТАРОВА НА ТЕМА „ЕКОЛОГИЧНИ РИСКОВЕ В ТРАНСФОРМИРАЩОТО СЕ ОБЩЕСТВО”

за придобиване на научната степен „доктор на социологическите науки”

РЕЦЕНЗЕНТ: Проф.дсн Валентина Златанова

1. Аналитична характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд на доц.д-р Анна Мантарова е *актуален* в опита си да даде цялостна концепция за екологичните рискове в трансформиращото се общество от социологическа перспектива. Работата е 361 стр, много добре структурирана и балансирана и се състои от 3 глави, увод, заключение и библиография. В използваната литература са цитирани множество документи и дълъг списък на научни източници на кирилица и латиница.

Общото впечатление от дисертационния труд на доц. Мантарова е отлично познаване на проблемите. Творчески е анализирана внушителен обем научна литература, данни от проведени изследвания от други автори, основни международноправни документи и чуждо законодателство, информация от лични наблюдения и собствен професионален опит. За първи път у нас се прави социологически анализ на тази проблематика и се дават експертни оценки на състоянието и динамиката на екологичните рискове в трансформиращото се българско общество.

Още в увода и първата глава авторката прави заявка за задълбочено социологическо изследване на екологичните рискове в рамките на концепцията за устойчивото развитие. С дефиниране на екологичните рискове в многообразието на разбиранията за тях и поставянето им като обект на научен интерес, по-специално във фокуса на социологията като мултидисциплинарно изследване, Мантарова ни насочва към дълбоката екология от гледна точка на новата визия на света днес: холистичния подход, екоцентризма и цикличността, а така също духовността, ценностите, поведението.

Така още в първата глава на дисертацията се полагат стратегическите цели на модела на социологическо изследване на екологичните рискове – да се формулират целите, задачите, тезите за ситуационния анализ (състояние, промени, сравнителни анализи, разкриването на съществуващите проблеми) и диагностиката – причините,

факторите и тяхното влияние , както и прогнозите за развитието на тези проблеми в бъдеще и възможностите за управление на тези процеси и оптимизирането им.

Във втората глава на дисертационния труд се очертава социо-културния контекст, на фона на който се изследват екологичните рискове. В контекста на икономическата криза, присъединяването на България към ЕС, доц. Мантарова дава една цялостна картина на обществото ни в годините на прехода след 1989 г. – на фона на реформите в икономиката и социалните им ефекти на макро и микро ниво (инфлация, безработица, имуществена диференциация, емиграция като изход от бедността) ; политиката и институционално-нормативните промени, културната трансформация, ценностната и духовна криза и аномия). Този анализ е много важен за собственото изследване на екологичните рискове, защото ситуационния анализ ни дава представа не само за състоянието на обществото, но и за промените и разкрива болезнени социални проблеми на общественото развитие, на фона на които се генерират екологични проблеми, както и ресурсите за тяхното осъзнаване, управление и оптимизиране.

В третата глава в социологическа перспектива се анализира състоянието и динамиката на екологичните рискове от старта на промените до днес в хода на общественото развитие, което рефлектира в преконфигурация на рисковете, оценките и очакванията, причините и факторите (стари и нови) в светлината на дилемата икономическо развитие – опазване на природната среда и социалните неравенства. Специално внимание е отделено на ролята и значението на институциите за провеждане на политики, програми и добри практики за опазване на околната среда и биоразнообразието (в производството и на индивидуално ниво).

Научният интерес на доц. Мантарова към екологичните рискове е системен. Тя изследва тази проблематика от началото на прехода у нас и е участвала в много сериозни научни изследвания и публикации на Програмата на ООН за развитие. Само цитираните от нея авторски разработки по темата от последните четири години са 11.

2. Научно-теоретични и приложни постижения

1. Формулирана е цялостна концепция за социологическо изследване на екологичните рискове, която дава по-големи възможности за анализ и разкриване на техните взаимовръзки и последствия.
2. На базата на предходни изследвания на екологичните рискове е изграден модел и са дефинирани ключовите индикатори за разкриване същността, характера и взаимовръзките им.

3. Компетентно и задълбочено са изследвани връзките и зависимостите на екологичните рискове с макросоциалните процеси и с проекциите им на микроравнище. Разкрити са нови факторни въздействия върху екологичните рискове, възникнали в процеса на развитие.
4. За първи път у нас на основата на богата по обем статистическа информация и данни от национално представителни емпирични изследвания, е направен анализ на състоянието и динамиката на основни компоненти на българското общество, релевантни към генерирането и управлението на екологичните рискове в условията на трансформация.
5. За първи път у нас е направена диагностика на екологичните рискове от гледна точка на устойчивото развитие като те са позиционирани в по-широк социо-културен контекст „субекти-среда-институции”
6. Предложен е модел на екологичната култура – феномен, който има ключово значение по отношение на генерирането и управлението на екологичните рискове. Моделът е операционализиран и е конструирана система от индикатори за установяване на състоянието на екологичната култура и нейните социалногрупови диференциации и факторни зависимости.
7. Доказана е ролята на екологичните ценности в ценностната йерархия и е аргументирана в социо-културния контекст на развитие на обществото.
8. Доказана е връзката между екологичните рискове (тяхното пораждање, осъзнаване и отреагиране) и икономически интереси, от една страна, и съществуващи социални неравенства (най-вече образователни и доходни), от друга
9. Направена е диагностика на динамиката на поведението по отношение на екологичните проблеми, както във времеви план - на различни етапи на социалната трансформация, така и във връзка с образователните, възрастови и социално-групови характеристики.
10. Направените изводи в дисертационния труд имат практико-приложен характер за мониторинга на изследванията в областта на екологичните рискове и екологичната култура, както и за управлението и социалната политика.

Езикът на кандидатката е точен и прецизен.

Авторефератът и справката за научните приноси отразяват адекватно работата и постиженията на автора. От гледна точка на научните приноси те могат да бъдат причислени, както към новост за науката, така и към “обогатяване на съществуващите знания”.

Нямам публикации в съавторството с кандидатката.

3. Въпроси и препоръки

Изследването на екологичните рискове е тема, която все по-често е в обсега на обществено внимание. Въпросите на (не)сигурностите за човешкото съществуване, като част от екосистемата в съвременното високо развито технологично общество, поставят много въпроси от жизнено важен интерес, които в крайна степен засягат живота на планетата. Ето някои от тях, които имат отношение към социологическите изследвания на екологичните рискове:

1. Незнанието или по-скоро изкуствено поддържаното незнание относно екологичните рискове в бъдеще могат да доведат до взривяване на екосистемата, нанасяйки й непоправими щети?
2. Дали и в бъдеще икономически интереси (в т.ч. корупция) ще определят развитието на тези процеси, по-точно манипулиране, опорочаване и в крайна сметка дискредитиране на политиката за екологична сигурност?

Това поставя необходимостта от конкретни изследвания на оценка на екологичните рискове по отношение на здравето, връзката на екологичните рискове с корупцията, системни изследвания на екологичната сигурност като функция от генерирането, натрупването и взаимовръзката на екологичните рискове, което има отношение към ефективното им управление, както и много други въпроси.

В заключение искам да обобщя достойнствата на дисертационния труд и качествата му за придобиване на научната степен „доктор на социологическите науки”. А те са: дълбочина и обяснителна сила на авторските тези, оригинални резултати и предлагани решения.

На основата на всичко изказано до тук, предлагам на членовете на Уважаемото научно жури по защитата на доц. д-р Анна Мантарова единодушно да гласува за присъждането на научната степен “доктор на социологическите науки” по специалността “социология” **в научно направление 3.1.Социология, антропология и науки за културата”**.

12.04.2014

Подпис: проф.дсн Валентина Златанова